

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده و مهربان

۳۱۷۷۹

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته مشاوره و راهنمایی

موضوع مورد پژوهش

بررسی تاثیر آموزش مهارت حل مسأله در بهبود مهارتهای اجتماعی
دانش آموزان عقب مانده ذهنی خفیف

015555

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر طیبه ماهر وزاده

استاد مشاور

سرکار خانم دکتر مهناز اخوان تفتی

پژوهشگر

فاطمه بهرامگیری

تیرماه ۱۳۸۰

یارب:

سر بر آستان تو می سایم و تو را شکر می کنم که با
مهربانی و رحمت خود قطره ای از دریای بیکران دانش
خود را به من عطا کردی.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:

این روشنگران راه زندگی‌ام

که دریای مهربانشان را کرانی نیست .

به پاس فویبه‌های بی پایانشان

۹

تقدیم به صداقت و پاکی دنیای کودکان

تشکر و قدردانی

دولت جان پرور است صمبت آموزگار
از اساتید ممتز می که با راهنمایی ارزنده خود نه تنها علم که درس
زندگی را به من آموختند تشکر می نمایم امید است که همواره
توفیق کسب دانش از مضر ایشان را داشته باشم .
سپاس و قدردانی بیکران خود را به سرکارخانم دکتر طیبه ماهرزاده
تقدیم می دارم که از راهنمای های بی دریغ ایشان در تدوین رساله بهره
مستفم و اندرزهایشان همواره یاورم بود.
از سرکارخانم دکتر مهناز افوان که زحمت مشاوره پایان نامه اینجانب
را عهده دار بوده و رهنمودهای مفید و ارزنده ایشان غنای فاضلی به این
اثر بخشید کمال تشکر و قدردانی را دارم .
همچنین بدون همکاری صادقانه کادر دبستان پسرانه پیدایش و
مساعدت آموزش و پرورش کودکان استثنائی شهر تهران ، انجام این
تمقیق ناممکن بود.

از الطاف بی کرانشان همواره سپاسگذارم .

فهرست

صفحه	عنوان
	پیشگفتار
	چکیده فارسی
	فصل اول - مقدمه پژوهش
۱	مقدمه
۶	بیان مسأله
۷	اهمیت پژوهش و ضرورت آن
۹	فرضیه های پژوهش
۹	تعریف عملیاتی متغیرها
	فصل دوم - ادبیات و پیشینه پژوهش
۱۳	مقدمه
۱۸	تاریخچه مطالعات عقب ماندگی ذهنی
۱۷	تعریف عقب ماندگی ذهنی
۱۸	سطوح عقب ماندگی ذهنی
۱۹	عقب ماندگی ذهنی خفیف
۲۰	عقب ماندگی ذهنی متوسط
۲۰	عقب ماندگی ذهنی شدید
۲۱	عقب ماندگی ذهنی عمیق

۲۱ طبقه بندی آموزشی عقب ماندگی ذهنی
۲۲ خصوصیات شناختی و رفتاری کودکان عقب مانده ذهنی
۲۵ ملاحظات آموزشی
۳۰ جریان اجتماعی شدن
۳۳ مهارت‌های اجتماعی
۳۶ انتخاب رفتار شناختی یا رفتار عاطفی
۳۷ مهارت‌های مربوط به شناخت اجتماعی
۳۸ تحول رشد شناختی - اجتماعی
۴۲ حل مسأله
۴۳ مراحل مسأله
۵۱ رویکرد نظری حل مسأله
۵۲ رویکرد گشتات
۵۴ رویکرد داده پردازی
۵۶ رویکرد محرک و پاسخ
۵۸ پیشینه درمانی حل مسأله
۶۲ شواهد تجربی ارتباط حل مسأله با سازگاری اجتماعی در کودکان عادی
	چندی از مطالعات انجام شده پیرامون تاثیر آموزش حل مسأله در مهارت‌های
۶۵ کودکان عقب مانده ذهنی
۷۰ نتیجه گیری

فصل سوم - روش پژوهش

۷۳ مقدمه
----	-------------

۷۳	روش تحقیق
۷۳	جامعه مورد پژوهش
۷۴	نمونه و روش نمونه گیری
۷۵	ابزار اندازه گیری
۷۶	روش جمع آوری اطلاعات
۷۸	روش آماری

فصل چهارم - تحلیل داده های پژوهش

۸۰	مقدمه
۸۰	تجزیه و تحلیل داده ها
۸۱	جداول
۸۵	نمودارها
۸۹	آزمون فرضیه ها

فصل پنجم - تفسیر و نتیجه گیری

۹۴	تفسیر و نتیجه گیری
۹۸	پیشنهادات
۹۹	محدودیت ها

منابع

۱۰۰	فهرست منابع فارسی
۱۰۳	فهرست منابع انگلیسی

پیوست و ضمائم

جلسات آموزشی مهارت‌های حل مسأله

معماهای مربوط به مهارت توانائی یافتن راه حل‌های بدیل

معماهای مربوط به مهارت توانائی پیش بینی نتایج

چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۱	جدول شماره (۴-۱) عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل‌های بدیل.
۸۲	جدول شماره (۴-۲) عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت پیش بینی نتایج.
۸۳	جدول شماره (۴-۳) عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل‌های بدیل.
۸۴	جدول شماره (۴-۴) عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به پیش بینی نتایج.
۹۰	جدول شماره (۴-۵) عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش تست و پس تست آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل‌های بدیل.
۹۰	جدول شماره (۴-۶) عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش تست و پس تست آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل‌های بدیل.
۹۱	جدول شماره (۴-۷) عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش تست و پس تست آزمون مربوط به مهارت پیش بینی نتایج.
	جدول شماره (۴-۸) عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش تست و پس تست آزمون مربوط به مهارت پیش بینی نتایج.

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار (۱-۴) نمایش عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل بدیل	۸۵
نمودار (۲-۴) نمایش عملکرد آزمودنیهای گروه آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت پیش بینی نتایج	۸۶
نمودار (۳-۴) نمایش عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت یافتن راه حل بدیل	۸۷
نمودار (۴-۴) نمایش عملکرد آزمودنیهای گروه کنترل در پیش آزمون و پس آزمون مربوط به مهارت پیش بینی نتایج	۸۸

کودکان عقب مانده ذهنی چه کسانی هستند؟ چگونه می توان آنها را از کودکان عادی باز شناخت؟ چه کاری از دست معلم و جامعه برای رفع نیازهایشان ساخته است؟ پاسخ به این سؤالاها و بسیاری پرسشهای دیگر به راستی پیچیده و دشوار است. کمبود امکانات مادی کمبود کادر متخصص باعث شده است که آموزش این کودکان آن چنان که شایسته است، مورد توجه قرار نگیرد.

آنچه به هر حال مسلم شده این است که قابلیت ها و تواناییهای این کودکان را هر اندازه که اندک باشد، از طریق اجرای برنامه های مناسب آموزش می توان توسعه داد. بعنوان مثال از طریق غنی سازی محیط زندگی کودک می توان شرایطی را فراهم کرد که او از نظر جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی و غیر بهتر رشد کند. بدون راهنمایی و کمک، انتظار این که فردی به صورت ناگهانی به شاعر یا هنرمند و یا شهروندی مفید تبدیل شود، بسیار نامعقول است، پس برنامه هایی که برای آموزش این گروه از کودکان اجرا می شوند، باید به طریقی باشند، که بتوانند نیازهای فردی آنان را برآورده سازد.

به امید روزی که این گروه از کودکان به حقوق حقّ خود برسند و به جای اینکه مورد ترحم قرار گیرند جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا کنند.

انشاء...

بهرامگیری

چکیده پژوهش

پژوهش حاضر تلاشی است برای ارزیابی تاثیر آموزش مهارت حل مسأله بر بهبود مهارتهای اجتماعی دانش آموزان پسر عقب مانده ذهنی خفیف. تحقیق موجود با توجه به کاستی و نقص دانش آموزان عقب مانده ذهنی در مهارتهای اجتماعی، با هدف پاسخگویی به این سؤال که آموزش مهارت حل مسأله تا چه حد منجر به بهبود دو مهارت اجتماعی یافتن راه حل‌های بدیل و پیش بینی نتایج در کودکان عقب مانده ذهنی خفیف می شود، انجام گرفته است. فرضیه های تحقیق عبارتند از:

۱- آموزش مهارت های حل مسأله منجر به بهبود مهارت توانایی تولید راه حل‌های بدیل در دانش آموزان عقب مانده ذهنی خفیف می شود.

۲- آموزشهای مهارت حل مسأله منجر به بهبود مهارت پیش بینی نتایج در دانش آموزان عقب مانده ذهنی خفیف می شود.

به این منظور ۲۸ دانش آموز پسر ۱۲ تا ۱۶ ساله عقب مانده خفیف که در پایه های سوم، چهارم و پنجم در مدارس ویژه کودکان استثنائی مشغول به تحصیل بوده بصورت نمونه گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شده و به دو گروه مساوی آزمایش و کنترل تقسیم شدند. متغیر مستقل در این پژوهش مهارت حل مسأله می باشد که بر روی گروه آزمایش اعمال گردیده و متغیر وابسته، دو مهارت اجتماعی «توانائی یافتن راه حل‌های بدیل و پیش بینی نتایج» می باشد که تاثیر متغیر مستقل بر روی آنها اندازه گیری می شود. مهارت حل مسأله طی ۷ جلسه (برای هر مهارت) به مدت ۳۰ دقیقه در هر جلسه و هفته‌ای ۳ روز به چهار گروه (۲ گروه ۴ نفره و ۲ گروه ۳ نفره) آموزش داده شده است.

برای تحلیل داده‌های بدست آمده از روش آمار استنباطی آزمون ۱ (تی) برای گروه‌های وابسته، استفاده شده است.

نتایج حاصله بیانگر آن است که آموزش این مهارت منجر به بهبود دو مهارت اجتماعی، «توانائی یافتن راه‌حلهای بدیل و پیش‌بینی نتایج» در گروه آزمایش شده است و تفاوت چشمگیری بین عملکرد گروه آزمایش و گروه کنترل پس از اجرای آموزش مشاهده می‌شود.

فصل اول

مقدمه پژوهش